

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет іноземної філології

*До 300-річчя з Дня народження
Григорія Савича Сковороди*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ЛІНГВОДИДАКТИКИ

**Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти
факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди**

Випуск 4

Електронне видання

Харків – 2022

УДК 81'243
ББК 81.2
А 43

Редакційна колегія:

Подуфалова Т. В., канд. філол. наук, доцент, доц. каф. практики англ. усного і писемного мовлення, координатор з наук. роботи ф-ту іноземної філології (**головний редактор**); **Невська Ю. В.**, канд. філол. наук, доцент, доц. каф. англ. фонетики і граматики (**заст. головного редактора, відп. секретар**); **Князь Г. О.**, канд. філол. наук, доцент, декан ф-ту іноземної філології; **Кононова Ж. О.**, канд. філол. наук, доцент, доц. каф. англ. філології; **Кошечкіна Т. М.**, канд. пед. наук, доцент, доц. каф. нім. і романської філології; **Левченко Я. Е.**, докт. пед. наук, професор, проф. каф. англ. філології; **Перевозчикова К. А.**, голова СНТ ф-ту іноземної філології.

А 43 Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики [Електронне видання]: Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Вип. 4. 359 с.

У збірнику представлено наукові статті здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам іноземної філології та методики навчання іноземних мов.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів філологічних факультетів закладів вищої освіти.

УДК 81'243
ББК 81.2

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 11 від 16.11.2022 р.)

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2022

Петрушова Катерина. Типи адаптування англомовних автентичних текстів для читання у 10 класі	226
Пономаренко Денис. Мовна характеристика персонажа	229
Пономарьова Катерина. Роль уваги в оволодінні учнями старшої школи вміннями читання	233
Рождкова Катерина. Особливості перекладу фінансово-економічних багатокomпонентних термінів	236
Роман Тетяна. Екфрасис як літературне явище	241
Роменко Ірина. Сленгові одиниці на позначення представників чоловічої статі	245
Рудь Ганна. Когнітивні механізми метафор зі значенням мовленнєвої діяльності в сучасній англійській мові	248
Селіверстова Ірина. Прийоми підвищення концентрації уваги учнів старшої школи під час аудіювання	251
Siyi, Ying. Semantic Composition of English Compound Words	254
Сінько Олена. Гендерні стереотипи в англійській фразеології	257
Скирта Владислав. Потракткування модальності в сучасній лінгвістиці	262
Смелова Наталія. Підходи до вивчення політичного дискурсу в сучасному мовознавстві	265
Собченко Тетяна. Семантичні особливості англомовних лексичних номінацій ювелірних прикрас (на матеріалі сучасних словників)	268
Сорокіна Вікторія. Концепт НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ в англомовному дискурсі	275
Соснівська Анна. Різні аспекти та роль шлюбу в романі Джейн Остін «Емма»	278
Татарінова Марія. Мотивація й функціонування поетонімів у циклі романів С. Коллінз «Голодні Ігри»	283
Телевна Дар'я. Конструювання ідентичності франта в англійському драматичному дискурсі XVII століття	286
Тищенко Ірина. Образність у туристичному рекламному дискурсі	290
Ткачов Артем. Функціонально-стилістичні особливості спортивного медіадискурсу (на матеріалах коментарів до автоперегонів «Формула 1») ...	294
Ткачова Наталія. Вираження комунікативної агресії в політичному дискурсі (на матеріалах виступів Дональда Трампа)	298
Томашевська Олена. Телескопія на сучасному етапі розвитку лінгвістики ...	302

<https://cyberleninka.ru/article/n/genderni-stereotipi-u-frazeologiyi-namateriali-frazeologichnih-konotatsiy-cholovichih-i-zhinochih-osobovihimen> (дата звернення 25.08.2022).

9. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва: Школа «Языки русской культуры», 1996. 295 с.
10. Stoller, R.J. Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. New York, 1968.

ПОТРАКТУВАННЯ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Владислав СКИРТА

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Я. Ю. Сазонова

У статті аналізується, як феномен модальності розуміється та досліджується в сучасній лінгвістиці та логіці, зокрема, у класичних працях українських та зарубіжних вчених. З цією метою зроблено огляд наукових досліджень з особливою увагою до розрізнення типів модальності та її логіко-семантичної ідентифікації.

Ключові слова: модальність, дієслово, експресивність, мовні засоби, категорія.

The article analyzes how the phenomenon of modality is understood and studied in modern linguistics and logic, in particular, in the classic works of Ukrainian and foreign scholars. For this purpose, a review of scientific research is made with the particular attention to the distinction between the types of modality and its logical and semantic identification.

Key words: modality, verb, expressiveness, language means, category.

Явище модальності надзвичайно складне та багатоаспектне. Саме тому ця проблема є предметом суперечок у лінгвістиці, а отже, належить до «вічних» питань мовознавчих студій, адже ще й досі не існує єдиного погляду на природу цієї категорії – в цьому полягає **актуальність** досліджень модальності. **Мета** цього дослідження – проаналізувати досвід вчених, які заклали основи вивчення модальності й спроектувати його на подальші дослідження цього мовного феномену на конкретному матеріалі.

Категорія модальності – одна з основних, центральних мовних категорій. Вона виявляється у різних формах у мовах різних типів. Модальний план мовного вираження найбільш очевидно стосується людського фактора. В категорії модальності виявляється суб'єктивне ставлення мовця до змісту висловлювання, тобто реалізується комунікативні та прагматичні функції текстової структури. Кожне висловлювання, яке передає мовними засобами ставлення мовця до дійсності, завжди має певний модальний статус. Відтак є підстави вважати модальність істотною рисою висловлювання у вузькому значенні і дискурсу – у широкому. Проблема модальності є не тільки

лінгвістичною, але й філософською. Неоднозначне тлумачення модальності у філософії зумовило різне розуміння модальності у мовознавстві (Ш. Баллі, О. Єсперсен, Р. Лакофф). Категорію модальності одні лінгвісти визначають як семантичну, іншу – як синтаксичну, а деякі вчені вважають її граматичною чи лексико-граматичною категорією.

Модальність – це мовна універсалія, яка належить до головних категорій мови. Термін «модальність» використовується для позначення широкого кола явищ, неоднорідних за смисловим обсягом, граматичними властивостями та ступенем їх оформленості на різних рівнях мовної структури [2].

За визначенням В. Ярцевої, «модальність (від сер. -лат. *modalis* – модальний; лат. *Modus* – міра, спосіб) – функціонально-семантична категорія, що виражає різноманітні види відносин ставлення до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації того, що повідомляється» [цит за: 2, с. 19]. О. Селіванова визначає категорію модальності як «репрезентацію різних емотивно-оцінних сигналів, змодельованих авторською свідомістю; реальністю/ірреальністю імітованої референції, яка відіграє суттєву роль в актуалізації змістовно-континуальної організації тексту» [5, с.39]. Ш. Баллі [1] наголошує, що «Модальність – це душа речення. Немає висловлювань без модальності», що було підтримано В. Виноградовим [3].

Модальністю називають таку ознаку, яка вказує на здатність речення виражати спосіб включення змісту речення до контексту відображеної дійсності. Виділяють *реальну*, *ірреально-потенційну*, (умовну, бажальну, гіпотетичну, переповідну), *реально-ірреальну* (питальну і спонукальну) типи модальності.

Модальність (як функціонально-семантична категорія, яка передає різноманітні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні типи суб'єктивної кваліфікації того, про що йдеться) у широкому розумінні поділяється на два типи – *об'єктивну* (реальність/нереальність) та *суб'єктивну* (ставлення мовця до повідомлення). Об'єктивна модальність є обов'язкова ознака будь-якого висловлювання, одна з категорій, яка формує предикативну одиницю – речення. Об'єктивна модальність відображає відношення висловлювання до дійсності в плані реальності (здійсненності чи нездійсненності) і нереальності (нездійсненності). Головним засобом вираження модальності у цій функції є категорія способу дієслова. На синтаксичному рівні модальність виражена протиставленням форм дійсного способу формам синтаксичних ірреальних способів (умовного, бажаного, наказового).

Об'єктивна модальність органічно пов'язана з категорією часу та диференційована за допомогою ознаки часової визначеності та невизначеності. Об'єктивно-модальні значення організуються у системі протиставлень, які знаходять своє відображення в граматичній парадигмі речення.

Суб'єктивна модальність, на відміну від об'єктивної, є факультативною ознакою висловлювання. Семантичний об'єм суб'єктивної модальності є поняття оцінки у широкому значенні цього слова, яке містить не лише логічну (інтелектуальну, раціональну) кваліфікацію інформації, але й різні види емоційної (ірраціональної) реакції. Суб'єктивна модальність охоплює всю гаму

реально існуючих у мові різноаспектних та різнохарактерних способів кваліфікації повідомлення.

На думку Н. Вус, експресивність частково перетинається з суб'єктивною модальністю, проте з нею не ототожнюється. Суб'єктивна модальність – це виражене мовними засобами ставлення мовця до того, що він повідомляє взагалі, або до певної частини повідомлення. До категорії суб'єктивної модальності Н. Вус відносить і ті значення, які є складниками лексичної експресивності, тобто значення емоційної оцінки, емоційне ставлення до предмета мовлення. Будь-яка лексична одиниця міститься у конкретних висловлюваннях як засіб реалізації суб'єктивної модальності. Засобами імплікації суб'єктивної модальності є також інтонація, емпфаза, інверсія, еліпсис, модальні слова, слова-інтенсифікатори, повторні номінації, вигуки, частки тощо [4].

В. Виноградов виділяє суб'єкт та об'єкт модальності. У конкретному реченні значення особи, часу, модальності встановлюється з позицій мовця. Але саме його точка зору визначається об'єктивним положенням у дискурсі щодо співрозмовника і відображеного та вираженого у реченні «відрізка» дійсності. Ставлення до повідомлення, що міститься у реченні, до дійсності – це і є передусім, модальне значення. Те, що повідомляється, може мислитись мовцем як реальне, наявне у минулому та теперішньому, як таке, що може реалізуватися у майбутньому, як бажане, як недійсне, як таке, що вимагають від когось [3].

Будь-яке речення є модальним, оскільки в кожному реченні виявляється ставлення дії до дійсності і ставлення мовця до предмета висловлювання. Тут йдеться про первинну (імпліцитну) модальність. Щодо вторинної модальності, то вона виражається за допомогою багатого арсеналу лексико-граматичних засобів (модальні слова, модальні частки, модальні дієслова, умовний спосіб дієслова).

Визначення модальності як категорії, яка реалізує відносини між змістом речення й об'єктивною дійсністю та ставлення мовця до змісту повідомлення, розкриває суть поняття модальність речення у дискурсі. Якщо обмежити його якимось одним видом відносин, модальний зміст речення у цьому випадку виражатиметься неповністю. Наприклад, викресливши зв'язки по лінії «мовець – зміст повідомлення», ми б позбавили речення тієї інформації, яка ілюструє оцінне ставлення мовця у семантичному і прагматичному планах.

Отже, не дивлячись на різноманіття визначень категорії модальності лінгвістами, можна прийти до загального висновку: модальність – це відношення автора слів до навколишнього середовища, як негативне, так і позитивне.

Також, на особливу увагу заслуговує думка про потенційну можливість об'єднання категорій суб'єктивної й об'єктивної модальності у спільну категорію модальності.

Література

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва: Издательство иностранной литературы, 1955. 416 с.

2. Белова А.Д. Дискурс тэтчеризма (на матеріалі речей Маргарет Тэтчер 1968-1996). *Вісник Харківського нац. ун-ту*. Харків: Константа, 2000. № 471. С. 17-25.
3. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. *Труды Ин-та русского языка АН СССР*. Т.2. Москва, 1950. С.38-89.
4. Вус Н. Й. Модальність та її трактування у працях дослідників. *Словянський збірник*, 2006. Вип. 12. 128 с.
5. Селіванова О. О. Принципи сучасних лінгвістичних досліджень. *Лінгвогеографія Черкащини*. Київ: Знання, 2000. С.39-41.
6. Jespersen O. *The philosophy of grammar*. London: Allen and Unwin, 1924.
7. Lakoff R. 'The pragmatics of modality'. *Papers from the 8th Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, 1972. P. 229-246.
8. Palmer F. *Mood and modality*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Наталія СМЕЛОВА

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Я. Ю. Сазонова

У статті міститься огляд сучасних підходів до вивчення політичного дискурсу. Насамперед з'ясовується, що вчені розуміють під поняттям «політичний дискурс», що становить базу для розвитку методології певного підходу. Окреслено три підходи: знаковий, змістовий, контекстуальний, сформульовано базові принципи кожного з підходів.

Ключові слова: *політичний дискурс, підхід, мова, інституційна комунікація.*

The article contains an overview of modern approaches to the study of political discourse. First of all, it is clarified what scientists understand by the concept of "political discourse"; what constitutes the basis for the development of the methodology of a certain approach. Three approaches are outlined: symbolic, meaningful, contextual, and the basic principles of each approach are formulated.

Key words: *political discourse, approaches, language, institutional communication.*

Політичний дискурс є складним соціальним явищем, доказом чого є різноманітні методи його інтерпретації та різні методологічні підходи до його аналізу. Політичний дискурс є результатом політики, яка, з одного боку, є боротьба за владу між тими, хто прагне заявити про свою силу, і тими, хто намагається протистояти їй; з другого боку, політика виглядає як взаємодія, як практики та інститути, які існують у суспільстві для регулювання зіткнення інтересів щодо грошей, впливу, свободи тощо [5, с. 3]. Специфіка політичної діяльності полягає у її переважно дискурсивному характері: багато політичних дій за своєю природою є мовними діями [4, с. 17]. За твердженням Р. Водак,